

Sokobanja Zeleno srce Srbije.

Sokobanju proslavili i opevali čuveni pisci i umetnici, a svake godine ovu ekološku oazu unapređuje agilna lokalna samouprava

Zeleno srce Srbije

Sa oko 100.000 posetilaca godišnje spada u najposećenija banjsko-klimatska i turistička mesta u zemlji i Jugoistočnoj Evropi

Sokobanja je sa izvanrednom prirodnom okolinom i bez ijednog industrijskog zagađivača najpoznatija vazдушna banja Srbije u kojoj se organizovanim zdravstvom i turizmom bave od se 1837.godine. Čudotvorna voda vidarica i izuzetno bogato prirodno okruženje podstakli su meštane i rukovodstvo opštine da 1992. godine proglase Sokobanju prvom ekološkom opštinom u Srbiji, a zbog svojih specifičnih prirodnih i kulturoloških karakteristika, izabrana je za jedno od 10 savršenih mesta na Koridoru 10. U „Zeleno srce Srbije“ nebrojeni ljudi dolazili su na lečenje, oporavak, odmor i zabavu, a čarima Sokobanje nisu odoleli ni znameniti ljudi naše kulture i umetnosti.

„Banja je planinama okružena, ima šuma, ima izvora, ali je najlepši u njoj i nad njom njen osobiti vazduh, radostan vazduh, umiljat vazduh. Čovek oseti nepoznato dotle zadovoljstvo što ima pluća, i što po prirodi neprestano diše. Tu čovek sazna da je i srcu mio vazduh. Negde kraj izvora, pod planinom, srce više ne poteže da pumpa i radi, ono se odmara, a grudi, prepune čistog vazduha, dižu i spuštaju srce kao na oprugama. Srce u Sokobanji ne tuče, ne lupa, nego se ljuljuška, „napisala je Isidora Sekulić u

pripovetki „Marica“ koja je objavljena 1918. godine u zagrebačkom „Savremeniku“.

Nobelovac, Ivo Andrić, često je boravio u Sokobanji gde je započeo svoje spise za roman „Na Drini ćuprija“ i u celosti napisao „Gospođicu“, „Jelenu“ i „Zmiju“. „Sve se bojim - pročuje se ovo mesto; svet će nagnuti i ja ću morati da bežim odatde i da tražim neku drugu banju. A gde da nađem ovakvu lepotu i mir? Samo da znate: i ovde se umire, jer se svugde na svetu mora umreti. Ali, ovde je život lepši i valjda nešto duži,“ zapisao je Ivo Andrić o Sokobanji. Ipak, najduže se pamti krilatica „Sokobanja, Sokograd - dođeš mator, odeš mlad“, koju je komediograf, Branislav Nušić, takođe čest gost banje smislio za svog prijatelja fotografa Sinišu Ristića, želeći da mu pospeši prodaju razglednica.

Danas je Sokobanja turističko mesto sa svim sadržajima i infrastrukturom koji to podrazumevaju, sa agilnom lokalnom samoupravom koja je tradicionalno usmerena ka razvoju turističke ponude i unapređenju turističkog proizvoda destinacije. Napore koji se ulažu u razvoj Sokobanje prepoznaju gosti kojih je prošle godine, što prijavljenih, što neprijavljenih bilo oko 100.000, što je svrstava među najposećenija banjsko-klimatska i turistička mesta u Srbiji i Jugoistočnoj Evropi.

U Organizaciji za turizam i kulturu Sokobanja uvereni da će opština ubuduće još više prihodovati **Banja sa najviše potencijala**

Prvaka ekološka opština u Srbiji i jedan od najznačajnijih turističko-zdravstvenih centara u Srbiji, Sokobanja, nalazi se 234 kilometra jugoistočno od Beograda i 60 kilometara severoistočno od Niša na oko 400 metara nadmorske visine. Lekovitost termomineralnih izvora i specifičan sastav vazduha bogat kiseonikom koji dolazi iz okolnih šuma, blaga klima i očuvana priroda svrstavaju je u red retkih sličnih lečilišta u svetu.

Stoga ne čudi da je Sokobanja turistički centar sa najdužom tradicijom organizovanog turizma u Srbiji, a kao početna godina organizovanog bavljenja zdravstvom i turizmom uzima se 1837. i jedna je od najposećenijih banjско-klimatskih i turističkih mesta u Srbiji i Jugoistočnoj Evropi. Strategijom srpske vlade okarakterisana je kao banja sa najviše potencijala, a nalazi se među sedam najatraktivnijih turističkih destinacija u Srbiji. Sokobanja je danas jedno od najposećenijih turističkih mesta u Srbiji i u ovoj opštini koja važi za „Zeleno srce Srbije“ s pravom kažu da ako su Andrić, Nušić, Sremac i Isidora Sekulić, pored ostalih, uživali u blagodetima Sokobanje, što to ne bi i savremeni turistički nomadi. A sve što rade za rezultat ima trend rasta broja posetilaca.

Dogodine novi programi na festivalu Green Heart

Ne krijući zadovoljstvo rezultatima postignutim zahvaljujući „Green Heart Festu“ za koje kažu da su postignuti zahvaljujući dobro planiranom i sprovedenom promotivnim aktivnostima, u OTKS uveliko razmišljaju o idućoj godini. „U narednoj godini u planu je dalji razvoj novog festivala „Green Heart Fest“, uvođenje novih sadržaja, između ostalog organizacija takmičenja demo bendova, intenzivnija promocija i uključivanje većeg broja sponzora. Planira se uvođenje novih zabavnih sadržaja na Akva-parku Podina i povećanje broja rekvizita za igru, saznajemo od Aleksandre Krstić.

- Sumirajući rezultate u odnosu na prethodnu godinu, ostvaren je rast od 15 odsto, a u periodu predsezona (april, maj, početak juna) rast od čak 35 procenata. Najzastupljenije kategorije gostiju su roditelji sa malom decom, oko 65 odsto od ukupnog broja gostiju, mladi do 35 godina čine petinu, a ostale kategorije učestvuju sa 15 procenata (ljudi srednjih godina i stariji od 50 godina), kaže Aleksandra Krstić, rukovoditeljka Organizacionog dela za marketing, razvoj i kulturu u OTK Sokobanja.

- Procena zaposlenih u Organizaciji za turizam i kulturu Sokobanja je da su na rast turističkog prometa uticale pre svega povoljne vremenske prilike, intenziviranje promotivnih aktivnosti, a posebno aktivno učešće u kampanji „Moja Srbija“ u organizaciji Turističke organizacije Srbije. Interesovanje za letovanje u Sokoba-

nji neposredno nakon završetka kampanje „Moja Srbija“, prema podacima Turističko-informativnog centra, pojačano je za preko 10 odsto u odnosu na period pre održavanja kampanje. Značajno je porastao i broj turista - korisnika vaučera za subvencionisano korišćenje usluge smeštaja, koji odmor provode u Sokobanji, za oko 50 procenata u odnosu na 2015. godinu.

Ona kao posebno bitan ističe podatak o rastu posete stranih turista koji je u odnosu na prethodni navedeni period viši za čak 150 odsto. Kada su u pitanju inoturisti, u Sokobanju najviše dolaze iz susjedne Bugarske, Makedonije, BiH, Rusije, Nemačke, Austrije, Švajcarske, Francuske, Britanije, SAD, Poljske. I strani i domaći turisti su očigledno prepoznali prednosti boravka u Sokobanji - pogodna klima, bogatstvo termomineralnih izvora, kulturno-istorijska baština, tradicija, gostoljubivost meštana, uz ve-

- U odnosu na lane, ostvaren rast broja turista od 15 odsto, a u predsezoni čak 35 procenata
- Stranih turista 150 odsto više, dok je upola više korisnika vaučera za smeštaj
- Novi sadržaji kao što je „Green Heart Fest“ postaju magnet za mlade

Neprestani rast broja posetilaca: Aleksandra Krstić na jednoj promociji

među ostalih i Zabranjeno pušenje, Atheist Rap, MVP, Novembar, Orthodox Celts, Van Gogh, Vrelo, IRIE FM, S.A.R.S. Festival je pratilo preko 30.000 ljudi na centralnom trgu i preko osam hiljada posetilaca u Akva-parku Podina.

Jedan od načina poboljšanja ukupne turističke ponude su svakako prekogranični projekti, a Organizacija za turizam i kulturu Sokobanja je aplicirala u prvom pozivu IPA Interreg programa prekogranične saradnje Bugarska - Srbija sa tri projekta. Projekat „Turizam za sve“ treba da ojača učesće zajednice i podigne svest o značaju i prednostima pristupačnog turizma, kako bi i osobe sa invaliditetom uživale u turističkim vrednostima regiona istočne Srbije, projekat „Turizam i turizam“ se odnosi na izradu Strategije razvoja turizma Sokobanje i zajedničke mobilne aplikacije, koja će prezentovati turističku ponudu prekograničnog regiona Vršac - Sokobanja, a treći „Umetnost bez granica“ se odnosi na organizaciju brojnih kulturno-zabavnih sadržaja koji će obogatiti turističku ponudu Sokobanje i Vršca kao što su Festival folklor i Foto-video kolonija.

- Nakon faze evaluacije projekata svi su ocenjeni kao kvalitativno podobni za finansiranje, tako da se očekuje odobrenje sredstava za realizaciju najmanje jednog projekta, a nadamo se i sva tri, u zavisnosti od raspoloživih sredstava. U sledećoj godini se planira i izrada projekta za unapređenje festivala „Prva harmonika Sokobanja“, sa kojim će se aplicirati kod Ministarstva kulture i informisanja. Ovo je jedan od najstarijih festivala u Srbiji, koji je jako bitan za očuvanje naše narodne tradicije i nematerijalnog kulturnog nasleđa, tako da očekujemo da dalji razvoj i rast festivala, koji je evidentan u poslednjih par godina, podrži i resorno ministarstvo, kaže rukovoditeljka Organizacionog dela za marketing, razvoj i kulturu u OTKS Aleksandra Krstić.

Sokobanja je turističko mesto sa svim sadržajima i odgovarajućom infrastrukturu: hoteli, zdravstvene ustanove, vile, privatni smeštaj (14.500 ležajeva), restorani, prodavnice, kafići, picerije, parkovi, igrališta, pokrivenost mobilnom telefonijom. Sve treba da funkcioniše kao sat kako bi gosti bili zadovoljni i ponovo se vratili. Zato je neophodna dobra međusobna saradnja i, kako ističu u OTKS Sokobanja, oni imaju odličnu saradnju sa predstavnicima turističke privrede u Sokobanji - hotelima, zdravstvenim ustanovama, turističkim agencijama, privatnim stanodavcima i ugostiteljskim objektima kao i sa udruženjima iz oblasti turizma i kulture.

Isidor Krstić, predsednik opštine Sokobanja, o daljem razvoju ovog prirodnog lečilišta i destinacije za aktivni odmor

Sokobanja, zeleno srce Srbije

Sokobanja se još od 1837. godine organizovano bavi turizmom. Višedecenijska tradicija učinila je da ovo prirodno lečilište postane mesto u koje se ne dolazi samo radi lečenja, već i rekreacije, aktivnog odmora i zabave. Podignuti su brojni hoteli, vile, privatni apartmani, radilo se na turističkoj infrastrukturi, sahranjenoj turističkoj ponudi i u svemu tome značajna je bila uloga lokalne samouprave.

- Lokalna samouprava u Sokobanji je tradicionalno usmerena ka razvoju svoje turističke ponude i unapređenju turističkog proizvoda destinacije. Ovo usmerenje može se prepoznati kroz aktivnosti koje se kontinuirano sprovode u tri oblasti: unapređenju turističke i komunalne infrastrukture, menadžmentu i marketingu destinacije kao i aktivnostima na povećanju nivoa kvaliteta usluga lokalne turističke privrede, kaže za Danas predsednik opštine Sokobanja Isidor Krstić.

- Sokobanju kao turističku destinaciju, između ostalog, određuje i veliki broj izletišta i prirodnih atrakcija koje su uglavnom nalaze u ruralnim delovima opštine. Kroz godišnje programe infrastrukturnog održavanja, opština radi na izgradnji kvalitetnih lokalnih puteva, uređenju i obeležavanju šumskih staza, uređivanju, opremanju i redovnom održavanju izletišta. Rezultat tih aktivnosti je dostupnost izletišta turistima, kao i visok komfor i opremljenost samih lokacija izveden na način koji ne narušava strukturu prirodnog ambijenta, napominje Krstić.

Od prvog čoveka opštine Sokobanja saznajemo da se radi i na opremanju i održavanju gradskih objekata turističke infrastrukture - parkova, igrališta za decu i sportsko-rekreativnih objekata za rekreativce i profesionalne sportiste. Posebno ističe izgradnju kompleksa otvorenih bazena, Akva-parka Podina, investiciju koju je uz pomoć republičkih fondova u potpunosti izvela lokalna samouprava i koji je za

- Lokalna samouprava uvek u službi turističke privrede i građana
- Ovu turističku oazu, između ostalog, određuje i veliki broj izletišta i prirodnih atrakcija koje se nalaze u ruralnim delovima opštine
- Akva-park Podine opravdao očekivanja - više od 200.000 posetilaca za pet godina

prečišćavanje vode kako bi boravak i kupanje u vodi bilo vrhunsko i bezbedno po zdravlje. Kvalitet vode se održava 24 časa dnevno tako tako da je voda uvek čista i bezbedna. Temperatura vode je u sezoni prijatna i kreće se u rasponu od 24 do

26°C, dok dečiji bazen ima i sistem solar-nog dogrevanja vode.

Akva-parkom Podina upravlja Organizacija za turizam i kulturu Sokobanja, čiji je osnivač lokalna samouprava, koja pored ostalog, tokom godine sprovodi veli-

ki broj aktivnosti, nacionalne i internacionalne marketing kampanje koje za cilj imaju popularizaciju i promociju turističke ponude opštine Sokobanja. OTKS je zadužen i za organizaciju kulturnih događaja u toku turističke sezone, Banjskog kulturnog leta, i učestvuje u raznim programima i projektima koji za cilj imaju unapređenje turističke infrastrukture i turističkog proizvoda.

Turizam u ovoj opštini angažuju veliki broj privrednih subjekata. Potenciranje, promovisanje i uključivanje nekog prostora u turističke tokove pokreće privredu u cilju obezbeđivanja brzog i kvalitetnog pristupa tom mestu, smeštaja ljudi, snabdevanja mesta energijom i robom, sadržajima za kvalitetnu upotrebu vremena turista, održavanja i zaštite. Mali je broj privrednih delatnosti koje ne nalaze svoj interes u razvoju turizma, a saradnja svih činilaca je ključ uspeha, naglašava čelnik ove opštine.

- Turistička privreda u lokalnoj samoupravi ima pouzdanog partnera. Rukovodstvo opštine je svesno da privatni sektor, fleksibilan i prilagodljiv tržišnim uslovima, svojim kvalitetnim uslugama u velikoj mери može unaprediti turističku ponudu destinacije. U skladu sa tim, redovno se održavaju sastanci i konsultacije, privrednici su uključeni u opštinske projekte, a stručne službe opštinske uprave uvek sa na raspolaganju privatnom sektoru, kako bi isti bio dovoljno osnažen da značajno utiče na razvoj cele zajednice, navodi predsednik Krstić.

Rezultati aktivnosti lokalne samouprave su jasno vidljivi: Sokobanja je danas moderna turistička destinacija koja privlači sve više turista, aktivne i dinamične putnike koji uživaju u prirodnom okruženju, dostupnom na samo par minuta od centra grada, odesdaju u kvalitetnom smeštaju sa nizom uključenih usluga, uživaju u tradicionalnoj i zdravoj kuhinji sokobanjskih restorana, koriste objekte turističke infrastrukture - bazene, parkove, plaže, dečija igrališta i sportske terene, wellness i fitnes sastanci i konsultacije, privrednici su uključeni u opštinske projekte, a stručne službe opštinske uprave uvek sa na raspolaganju privatnom sektoru, kako bi isti bio dovoljno osnažen da značajno utiče na razvoj cele zajednice, navodi predsednik Krstić.

Spoj komfora i ekoloških vrednosti: Isidor Krstić

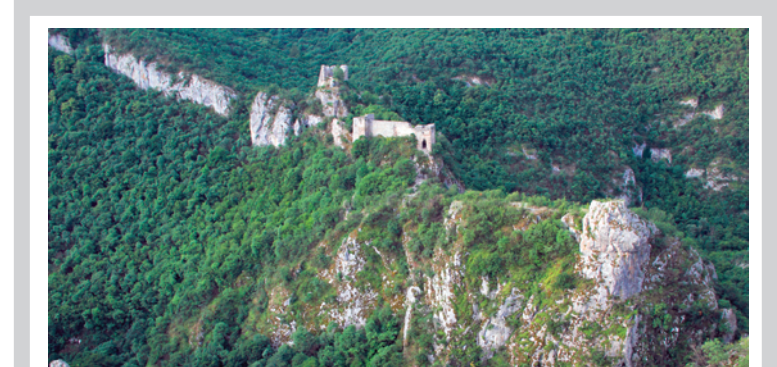

Prva ekološka opština u Srbiji

USokobanji se odavno preduzimaju odgovarajuće aktivnosti i mere kako bi se očuvao ekološki kvalitet prostora, zaštitile prirodne lepote, lekovitosti i atraktivna svojstva banje i njene okoline. Još davne 1895. godine osnovano je Društvo za unapređenje i ulepšavanje Sokobanje, na inicijativu mitropolita srpskog gospodina Mihajla, sa osnovnim ciljem da se stvori što kvalitetniji ambijent za boravak posetilaca. Društvo je preduzimalo veliki broj aktivnosti kao što su uređenje parkova i izletišta, obnova turskog kupatila, izgradnja letnjih paviljona i puteva do izletišta. Kao logičan sled, skoro vek kasnije od osnivanja Društva, 1992. godine doneta je Deklaracija kojom je Sokobanja sa zdravom i očuvanom životnom sredinom, bez industrijskih zagađivača, brojnim prirodnim i zaštićenim vrednostima sa turističko-rekreativnom, zdravstvenom i obrazovnom funkcijom proglašena prvom ekološkom opštinom u Srbiji.

Od rimskih kupatila do amama

Tragovi materijalne kulture - bazeni, vodovodi, toplovodi, metalni novac, kaptaze, opeke, mozaici, skulpture, kao i pisani izvori, pokazuju da su termalne i termomineralne izvore na teritoriji naše zemlje više vekova i na različite načine koristili Rimljani. U blizini takvih izvora Rimljani su podizali vile, kupatila, objekte za lečenje, odmor i uživanje. U banjama na tlu današnje Srbije lečili su se ranjeni i vojnici oboleli u ratnim pohodima, a banje-terme su u mimodopsko vreme bile mesto susreta viđenijih ljudi, koji su dolazili radi odmora, oporavka, raskošnih gozbi i uživanja u blagodetima tople vode, tako da u Sokobanji ima materijalnih tragova iz doba Rimljana. Vizantinci su nakon osvajanja jugoistočnog Balkana nastavili da uživaju u blagodetima ovog podneblja, a po stvaranju srpske srednjovekovne države banje je posećivao srpski narod i srpski vlastelini. Banja Srbije nisu odoleli ni Turci koji su podizali turska kupatila ili amame i neki od njih su preživeli do danas. Upravo je jedan takav najpoznatiji upravo u Sokobanji, a potpuno je rekonstruisan i još uvek je funkciji.

Legenda o lekovitom izvoru

„Nekada u vremena davna, silan velmoža, gospodar Sokograda, jahao se kotlinom. Odjednom smrčaci se nebo nad Ozrenom, sevnu munja sa Oštre čuke, pa grunu grom i zadržta zemlja sve do Šiljka na surmor Rtnju. Poskoči uplašeni hat. Jahač pade sa njega i izgubi svest. Kada se gospodar Sokograda osvesti, učini mu se da su mu sve kosti polomljene. Nije mogao na noge da se osloni. Ležao je tako i čekao smrt. Iznenada začu kлокot vodenog ključa. Polako i bolno se pridžie, da se bar žedan od sveta ne rastavi. Kad velmoža prvi gutljaj vode sa dotle nepoznatog vrela popi, u glavi mu se namah sve razbistri. Kad desnicu ruku u vodu stavi, snaga u njoj ožive. Kad to gospodar tvrdog Sokograda vide, onako u odelu gospodskome, okupa se u kladencu, ozdravio odmah, pa se orno vrati u u tvrđi grad. Odmah naredi da se kuća nad izvorom digne. Zamalo proču se glas o vodi isceliteljici na sve četiri strane sveta. Sa svih strana navali kljasto i bogaljasto - ono što im duša u nosu bejaše da na ključu vode vidarice melem svojim boljkama potražje. Ozdraviše mnogi od vode u kotlini među Ozrenom i Rtnjom. Oni što su najviše bolni bili tu i domove podigoše.“

Tereni u mestu i okolina Sokobanja su pravi izbor za sve one koji su željni sportskih izazova i podviga

Adrenalinska avantura

Planinarenje, mauntbajking, fri klajmbing, orijentacioni kros, skokovi u vodu, paraglajding, ronjenje, jedrenje na Bovanskom jezeru i spuštanje u Rtanjsku ledenicu, neki od izbora za oslobađanje viška energije

Sokobanja pruža brojne mogućnosti za odmor tako da posetioци prema svojim afinitetima mogu birati između relaksacije i opuštanja u sokobanjskim termama, kako bi okrepili svoje telo i duh i oprobavanja u adrenalinskim sportovima kako bi se oslobodili „viška energije“. Tereni u Banji i okolina Sokobanja su pravo mesto za sve one željne sportskih izazova i podviga, a zahvaljujući pre svega idealnim prirodnim uslovima, mikroklimatskom faktoru i konfiguraciji terena Sokobanja je idealna za ekstremne sportove, pa se posetioци koji su u potrazi za avanturom i uzbuđenjem mogu oprobati u adrenalinskim sportovima - ronjenje na dah, mauntbajking, fri klajmbing, orijentacioni kros, skokovi u vodu, paraglajding, jedrenje na Bovanskom jezeru, spuštanje u Rtanjsku ledenicu...

Adrenalinsku avanturu pružaju i planine koje okružuju Sokobanju jer su pravi izazov, kako za rekreativce tako i za profesionalne alpiniste. Na Ozrenu, Devici, Rtnju, Krstatacu, Bukoviku i Rožnju

su obeležene pešačke staze za početnike i strmi i nepristupačni vrhovi za profesionalce. Planinarsko društvo „Oštra čuka“, u saradnji sa Organizacijom za tu-

rizam i kulturu Sokobanja, organizuje planinarske ture tokom cele godine, za svoje članove i za sve zainteresovane turiste.

Prednosti Sokobanje kada su u pitanju ekstremni sportovi prepoznali su brojni turisti, ali i organizatori takmičenja. Prošle godine u junu Sokobanja je

bila domaćin Svetskog kupa u paraglajdingu, koji su zajednički organizovali Paraglajding klub Grunf iz Niša, Opština Sokobanja, Sportski savez opštine Sokobanja i Organizacija za turizam i kulturu Sokobanja. Učestvovalo je preko 100 takmičara, iz svih krajeva sveta koji su u Sokobanju došli iz brojnih evropskih zemalja, ali i iz Japana, Kine, Malezije....

Od pre dve godine u Sokobanji se održavaju i brdske trke u okviru Nacionalnog šampionata, a učesnici svoje veštine iskazuju na Ozrenskom putu između Sokobanje i sela Jezera. Paraglajdingu, automobilistima pridružuju se i biciklisti. U organizaciji Biciklističkog kluba „Gorski“ i Biciklističkog saveza Srbije svake godine, u drugoj polovini septembra, održava se biciklistička trka MTB SERBIA OPEN „Trofej Sokobanja“. U programu Kluba je priprema profesionalnih (licenciranih) takmičara, ali se veliki akcenat stavlja i na rekreativce (nelicencirana kategorija), zaljubljenike u ovaj sport. BK „Gorski“ često organizuje i rekreativne vožnje i izlete za svoje članove i zainteresovane posetioce. ■

Sokobanjski kraj je poznat po gastronomskim specijalitetima kakvih nema drugde u Srbiji

Blagodet i užitak za sva čula

Nepisano je pravilo da odmore, između ostalog, pamtimo i po hrani koju smo jeli, tako da je gastronomski aspekt veoma važan segment turističke ponude i u Sokobanji koja je poznata po jedinstvenim i specifičnim gastronomskim specijalitetima kakvih nema drugde u Srbiji. Specijaliteti sokobanjskog kraja prava su blagodet i užitak za sva čula.

Pripremljena od namirnica koje se proizvode na ovom području, kao unikatan deo kompletnog turističkog proizvoda, jela sokobanjskih kulinarskih majstora okrepljuju, pružaju snagu i zdravlje obezbeđujući kompletan užitak. Već samo mirisi koji mogu da osećaju u banjskim restoranima i kafanama bude apetit, a degustacija specijaliteta obično se završava tako što se od kuvara traži recept. Turistički poslenici Sokobanje kažu da kad dođete u Sokobanju, ono što nikako ne smete da propustite jeste: sokobanjski sirevi, sokobanjska jagnjetina i sokobanjsko kravajče. Evo i zašto.

Sokobanjski sir je izvrsnog ukusa, jer veliki procenat stočne ispaše čini lekovito bilje. Njegovom ukusu doprinosi i to

Nikako ne valja propustiti sokobanjske sireve i mlečne proizvode, jagnjetinu ispod sača i sokobanjsko kravajče

što se pravi od punomasnog mleka sa kojeg se ne skida kajmak. Kačamak, proja, belmuž, kravajčići, gibanica i drugi specijaliteti imaju specifičan ukus upravo zahvaljujući sokobanjskom siru. Jagnjetina ispod sača je jedan od najpoznatijih sokobanjskih specijaliteta. Ukus mesa je specifičan i neponovljiv, jer jagnjad i stada ovaca još uvek odgajaju na ekstenzivan način, ispašom na obronci-

ma Rtnja, Ozrena i Device. U ishrani ovaca preovlađuje lekovito bilje. Kravajčići se prave od kiselog testa i peku ispod sača ili u tepsiji u peći na drva. U kombinaciji sa sokobanjskim „tucanicim“ (mrvljenim) sirom predstavljaju jedan od poznatih sokobanjskih specijaliteta, a postoje i slatke varijante sa orasima, nakiselim jabukama ili dunjama.

Mnogi književnici, glumci, novinari bili su česti gosti Sokobanje i uživali u specijalitetima ovdašnje kuhinje. Branislav Nušić, Stevan Sremac, Čiča Ilija Stanojević, Pjer Križanić i ostali poznati banjski gosti obožavali su da tokom leta jedu tradicionalno sokobanjsko jelo suš-muš. Suš-muš je u početku bilo jelo siromaha. Kasnije su svi viđeniji gosti voleli da probaju ovaj specijalitet. Tajna je bila kako najbolje skuhati i sjediniti juneće škembiće i svinjske „papke“ (nogice)... i dobiti najbolju gustinu i ukus. Pored Vojkana Stojanovića, Ilije Rotalije i Gloganca, onda kuvara Vuleta, Vlaste, legende Vidojka i Bojana, najbolji kuvari za suš-muš bili su banjski mesari, najpre Surudžije i Gugići, a kasnije mlađe Surudžije, Žine, Miki i Gaša. ■

Legenda o Županu i Lepteriji

Postoji nekoliko legendi vezanih za poznato izletišta Lepteriju. Najpoznatija je o tragičnoj ljubavi između Župana i Lepterije. Prema predanju, Župan je bio sin gospodara obližnjeg Vrmdžanskog grada, a Lepterija, kćerka tadašnjeg vladara Sokograda. Kako su Županov i Lepterijin otac stalno ratovali zbog poseda, njihova ljubav nije mogla biti krunisana brakom. Zato se Lepterija i Župan dogovore da se ona iskrade tajnim prolazom do podnožja grada, gde bi je Župan sačekao kako bi pobeegli zajedno. Kad je njen otac saznao da je pobešla, silno se naljutio i poslao sluge u poteru sa naredbom da je pogube kada je pronađu. Kada je potera stigla begunce, Lepteriju su pogubili, a Župan je od tuge skočio u najdublji vir Moravice. Tako se danas proplanak u podnožju Sokograda naziva Lepterija, a vir (danas plaža) - Župan. Druga legenda kaže da ime Lepterija potiče od grčke reči elefteria, što znači sloboda. Naime, Sokograd je nastao na ostacima rimske tvrđave, a tadašnji rimski robovi, među kojima je najviše bilo Grka, svoje kratke slobodne trenutke provodili su upravo na proplanku u podnožju tvrđave, pa su ga zato i nazvali Lepterija, u prevodu - slobodište.

Današnja plaža „Župan“

Skaska o Vrmdžanskom gradu

Na krečnjačkom rtu, u dolini Pakleša, kod sela Vrmdža, nalaze se zidine starog grada za koga meštani kažu da je „latinski“. Grad je iz rimskog doba i nastao je u periodu do VI veka u vreme vladavine cara Justinijana. Podignut je radi odbrane ovog dela vizantijske teritorije od prodora Avara i Slovena. Razoren je 1416. godine i to je sve što se o njemu zna u antropološko-demografskom pogledu. Kako je građen na nepristupačnim stenama i kako je bio dobro utvrđen, Turci nikako nisu mogli nikako da ga osvoje. Pored toga u grad je bila dovedena voda i veća količina hrane. Onda su (prema legendi) potplatili jednu babu, da im kaže kako da osvoje grad. Baba ih nauči da nađu konja ajgira i da mu devet dana ne daju da pije vodu, pa da ga povedu oko grada. Gde konj počne nogom kopati, tu da kopaju, jer su tu vodovodne cevi i da tu preseku vodu. Istovremeno baba poruči zapovedniku grada da će biti pobeđen, no da oni potkuju konje naopako i da kroz tajni prolaz napuste grad i tako se izvuku iz opsade. Ovi to i učiniše. Kad su Turci videli tragove, pomisliše da je u grad stiglo pojačanje, ali kada tamo uđu, za- tekoše sve pusto.

Jezero u podnožju Rtnja blizu latinskog grada

Hvalospevi i zahvalnost Ive Andrića

Naš nobelovac Ivo Andrić često je boravio u Sokobanji, pošto mu je jako prijao sokobanjski vazduh i šetnja u nektaknutim prirodnim predelima. Posebno je voleo ovčije kiselo mleko iz sokobanjskog sela Jezera, koje je specijalno dopremano za njega dok je boravio u Sokobanji. Uzimao ga je zbog stomahčnih problema, po preporuci lekara, uveče i ponekad za ručak. Mleko je blago, ali „čvrsto“ i može nožem da se seče. Sprema se na poseban način i ostavlja za zimu, a da pritom ne gubi svojstva. Ovo mleko su majstorski pripremale žene iz porodice Gligorijević. Kuvarica Lenka, koja je radila u hotelu „Moravica“, u kome je Andrić odsedao je posebno za njega pripremlala specijalitet kao što su: gibanica od sukanih kora, punjene tikvice, salatu od sremuša, palačinke sa sremušem filovane sokobanjskim sirom. Pripremlala je i jagnjeću sarmu za njega u jagnjećoj maramici. Zato nije čudna Andrićeva fasciniranost Sokobanjom pa je jednom prilikom izjavio: „Ja ne znam čega stvarno ima ovde, ali posle petnaest-dvadeset dana boravka u Sokobanji, radim cele godine u Beogradu kao preporođen. Nema nikakvih tegoba, šta li je: vazduh ili ljudi ovi, ili osoblje „Moravice“, kiselo mleko iz sela Jezero ili ovi moji lekari... Ne umem da objasnim.“